

LAKOS GYÖRGY:

A TÁRGYALÁST MÉGIS ELNAPOLJÁK

(Részlet a „Justizmord“ című 3 felvonásos színműből)

S Z E R E P L Ő K :

Kupcsulik hivatalsegéd
Lili, bírósági írnok
Bozó, Tóth ügyvédje
Bujáki
Hegedüs, bírák
Godó,
Suhajda, Tóthné ügyvédje
Horváth, a bíróság elnöke
Árus
Tóth Gyula
Rita, a felesége
Hantos
Kovács, tanúk
Várszegi,
Novák,
Riporter
Csilla

SZÍN: bírósági tárgyalóterem

IDŐ: 1956. decembere, karácsony előtti nap

1. jelenet

- KUPCSULIK: (Padokat és székeket hord be a tárgyalóterembe a várható nagyszámú hallgatóságnak.)
- LILI: (Papírt és indigót rak az írógép mellé, iratcsomókat helyez a bírói asztalra.)
- KUPCSULIK: Nagvobb felhajtást csinálnak, mint egy akasztásnak, Csámcsognak a mások szennyésén... Pedig egyiknél sem „fenéig tejfel”. Megjátsszák a csekonicót, rázzák a rongvot, pedig . En csak ismerem a prókátor urakat....
- LILI: (Némán, emelt fejjel távozik.)
- BOZÓ: (Be). Itt tárgyalják azt a cifra-ügyet. Pali bácsi?
- KUPCSULIK: Jó reggelt!
- BOZÓ: A Tóth-féle...
- KUPCSULIK: Mondom: jó reggelt!

BOZÓ: Jó reggelt

KUPCSULIK: Itt... Maga is befizetett az ingyen-cirkuszra?

BOZÓ: Engem felperes hatalmazott fel..

KUPCSULIK: A többi prókátor urak nézőközönségnek jelentkeztek.... Odakint várjon, amíg beszólítják!

BOZÓ: Bal lábbal kelt fel, Pali bácsi.

KUPCSULIK: Megbolondította az ellenforradalom a bíró urakat is. Karácsony előestéjére tárgyalást tűznek ki..

BOZÓ: A reggel nem előeste.

KUPCSULIK: Mondtam, hogy odakint várjon! (Rendezgeti a padokat, székeket, azután el.)

BOZÓ: Mégis bal lábbal kelt fel. (El.)

2. jelenet

BUJÁKI: (Be, körülnéz, majd az ablakhoz megy)

HEGELÜS: (Gipszetett, felkötött jobbkarral követi Bujákit)

BUJÁKI: Mennyivel más az ablak is racs nélkül! Kedvem lenne kitárni és nagyot szippantani a jó levegőből.

HEGELÜS: Minusz tizennyolc foknál?

BUJÁKI: A rács nélküli ablak jelkép. Nem bűnözők felett ítélkezünk, hanem vihardult lelkeket kalauzolunk nyugalmas öbölbe... Hogyan viselkedik a karod?

HEGELÜS: Egész éjjel hasogatott. Altató nélkül aludni sem tudok..

BUJÁKI: Viszketést nem érzel?

HEGELÜS: Viszket. De a gipszet hiába vakarom.

BUJÁKI: A viszketés a gyógyulás jele...Annak is nagyon örülök, hogy mi tartjuk a forradalom...

HEGELÜS: (kijavítja): Ellenforradalom.

BUJÁKI: Az ellenforradalom óta az első tárgyalást. Végre kitekeriük a nyakát ennek a tengeri kígyónak.

HEGELÜS: Milyen kígyónak?

BUJÁKI: Pontot teszünk a Tóth-ügy végére.

HEGELÜS: Olyan sietős?

BUJÁKI: Tanulmányoztad...?

HEGELÜS: Az ellenforradalom maradványait számoljuk fel... A kezemet sem tudom mozgatni...

BUJÁKI: Tehát nem ismered az ügyet. Fülelj Godó-kolléga ismertetőjére!

ARUS: (Be). Szép karácsonyfadíszeim vannak.

- BUJÁKI: Hogy mer itt árusítani!
- ÁRUS: Olcsón adom. Gyertya? Csillagszóró?
- BUJÁKI: Azonnal hagyja el az épületet!
- ÁRUS: (El)
- GODÓ: (Be). Jó reggelt... Belétek ragadt a szó?
- BUJÁKI: Ördögöt festettünk a falra.
- GODÓ: Ime, megjelent.
- BUJÁKI: (Kezet nyújt): Szervusz.
- GODÓ: Szervusz, Rezső bácsi (Hegedüssel ballal fog kezét): Szervusz.
- BUJÁKI: Mi tartjuk a forradalom...
- HEGELÜS: Ellenforradalom.
- BUJÁKI: Nevezzük egyöntetűen „eseményeknek”. Ez felel meg a legjobbban a bírói objektivitásnak. Tehát: az események óta mi tartjuk az első tárgyalást...
- GODÓ: Az elsőt?
- BUJÁKI: Polgári peres ügyben ez lesz az első.
- GODÓ: Ma kilencre tűzték ki a menyasszonyom válóperét is.
- HEGELÜS: Menyasszonyod?
- GODÓ: Ha kimondják a válást, elveszem. (Bujákihoz) Mégse szalmaláng...
- BUJÁKI: A nevét már tudod?
- GODÓ: Megegyeztünk, hogy a válás előtt én sem érdeklődöm, ő se mondja meg. A név különben is csak sallang.
- HEGELÜS: A nevét sem...?
- GODÓ: A keresztnévét igen.
- HEGELÜS: Hány éves?
- BUJÁKI: Gondolod, hogy tudja?
- GODÓ: Olyasmi lehet, mint én. Lehet, hogy pár évvel idősebb. vagy fiatalabb.
- BUJÁKI: (Gúnyosan). Az életkor különben is csak smafu... Melyik tanács tárgyalja?
- GODÓ: Nem kérdeztem, de nyilvánvalóan alsófokon... Egyébként tudnánk...
- BUJÁKI: Nekem dr. Horváth, a bíróság úi elnöke még ma reggel is azt mondta, hogy egyedül mi...
- HEGELÜS: Horváth már elfoglalta helyét? És én erről...
- BUJÁKI: Már két napja. Hja, amíg te a maradványokat számolod fel..
- GODÓ: Ma reggel végre megegyeztünk. Hozzámjön.

BUJÁKI: Aludj rá még egyet vagy kettőt! De ne övele! Most pedig, kolléga urak, foglalják el helyüket! (Az ajtóhoz megv. tapsra veri tenyerét, kitária az ajtót). Tessék fáradjanak be! (Felsiet az emelvényre).

(Bozó, Suhajda, Rita, tanuk, a tanuk között Csilla is, kíváncsiskodó ügyvédek, újságírók bejönnek és elfoglalják az őket megillető helyet.)

GODÓ: (Az iratokba merül fel se néz).

KUPCSULIK: (Be) Magukat ki engedte be? Egy percre el nem mehet az ember...

BUJÁKI: Én szóltam ki, Pali bácsi.

KUPCSULIK: Engemet tán csak dísznek tartanak?

BUJÁKI: Küldje be a jegyzőkönyvvezető kartársnőt!

LILI: (Füzet és ceruza a kezében, helyére ül).

KUPCSULIK: Lesz itt még rend. Visszajön még, aki rendet csinált. (El).

3. jelenet

CSILLA: (Kacéran kelletti magát, de az ügyvédeket a tárgyalás köti le. A céltalan kacérkodás lehangolja.)

BUJÁKI: (Feláll): A tárgyalást megnyitom. (Leül): Utcáink fölé még romfalak merednek, alig hültek ki még a pusztító tüzek, de mint mindig, ismét diadalmaskodik az élet a pusztulás fölött. Gyárban, hivatalban a jövőbe vetett hit, a bizakodás, a reménykedés pezsdíti a kedvet: hazánkban ismét megindult a munka

EGY HANG: Tárgyalást tartanak, vagy pártnapot?

BUJÁKI: (Emelt hangon): A konszolidáció jeleként az igazságszolgáltatás is megkezdte működését. Olvan tárgyalást tűztünk ki mára, amely tulajdonképpen már elkezdődött, de a felforgató elemek garázdálkodása félbcszakította.

EGY HANG: Térjen a tárgyra!

BUJÁKI: Ezt el kellett mondanom... A tanuk hagyják el a termet! Várákozzanak a folyosón, amíg szólítjuk őket!... A hallgatók pedig tartózkodjanak a közbeszólástól!

(Tanuk kimennek.)

BUJÁKI: (Lilihez): Szíveskedjen gyorsírással...

BOZÓ: Tesztelettel becsatolom felperes meghatalmazását (átnyújtja az iratot, aztán visszaül a helyére.)

BUJÁKI: Megjeletek: Dr. Bozó Árpád védőügyvéd felperes képviseletében, dr. Suhajda Teréz alperes képviseletében, felperes és alperes személyesen. (Könyökkel megérinti Godót). Most pedig ismertetjük a térvállást.

RITA: (Egy cseppet sincs zavarban, nyugodtan figyel a bírókra, de azért komolv. szánalmat ébresztő arcot vág.)

GODÓ: Tóth Gyula felperes, jelenleg a Földművelésügyi Minisztérium munkatársa...

- BOZÓ: Tisztelettel bejelentem, hogy felperest időközben a fickódi Nő-
vénytermesztési Izotóp Kutató Intézet igazgatójának nevezték
ki és így vidékre. Fickod-pusztára költözött.
- BUJÁKI: (Lilihez): Jegyezze fel, kérem!
- GODÓ: Tóth Gyula felperes 1944. karácsonya után Poznanban, ahol mun-
kaszolgálatosként tartozkodott, megismerkedett Veszeloovski Mar-
garétával, akit a németek ugyancsak Poznanban kényszermunkára
hurcoltak el.
- TÓTH: Tévedés.
- BUJÁKI: Tessék csendben végighallgatni!
- GODÓ: Párnapi ismerettség után elhatározták, hogy házasságra lépnek.
Megjelentek a lengyel város egyik anyakönyvi hivatalában, ahol
kifejtették házasságkötési szándékukat.
- TÓTH: Sehol nem jelentünk meg, semmit nem. . .
- EEGELÜS: Megbírságotjuk, ha minduntalan közbeszól!
- GODÓ: Kaptak egy német nyelvű iratot, mely felperes hiányos német tu-
dása szerint egyházi esküvő tartására hatalmazta fel az újdön-
sült hazasfeleket. Személyi igazolványaikban ma is házasságok
vannak bejegyezve. Házasságukból két gyermek született, mind-
kettő felperes nevével viseli. Az egyelőre nem nyert bizonyítást,
hogy milyen iratok alapján viselik a gyermekek a Tóth nevet.
A házasságkötésről jelenleg egyetlen irat sincs birtokukban a
személyi igazolványon kívül. Felperes előbb válópert indított
és csak a válóper húzódása készítette arra, hogy a pert beszünt-
tesse és új pert indítson, házasság nemlétezésének megállapítása
végett. Erre vonatkozólag becsatolta a poznani első anyakönyvi
kerület igazolását, mely szerint sem az 1944-es, sem az 1945-ös
házassági anyakönyvekben nem szerepel nevük.
- SUHAJDA: Csak anyakönyvben. Egvesszámban.
- GODÓ: Ön ügyvéd, önnek tudnia kell...
- SUHAJDA: Tudom kérem.
- GODÓ: Akkor ne szóljon közbe! Becsatolta továbbá felperes Lépő László
közjegyzővel hitelesített, írásbeli vallomását, melyben Lépő László
azt vallja, hogy mint munkaszolgálatos egy szobában lakott
Tóth Gyulával, legjobb barátok voltak és Tóth Gyula nem kötött
házasságot Veszeloovski Margarétával; mert erről neki tudnia
kellett volna. Felperes más tanukra is hivatkozott, akik viszont
egyetlen tárgyaláson sem jelentek meg.
- BUJÁKI: Ha ma sem, akkor elővezettetiük őket.
- GODÓ: Az alsófokú bíróság júliusban meghozott határozatában felperes
bizonyítékait elégtelennek találta. Indokolása szerint háborús idő-
szakban előfordulnak olyan esetek, hogy a házasságkötés anyaköny-
vi bejegyzése elmarad. A házasságkötésnek nem ez a fő kritéri-
uma, hanem a személyes megjelenés és a házassági szándék be-
jelentése. Nem ismeretes továbbá, hogy Lengyelországban milyen
törvények voltak érvényben s minthogy felperes a lengyel ható-
ságok megkeresését ellenezte, így csak az 1944-ben érvényben levő
magyar törvényeket vették figyelembe. Lépő László vallomását
sem tekintették perdöntőnek, mert Lépő nem vallotta azt, hogy

minden percet együtt töltött felperessel, márpedig így előfordulhatott, hogy felperes a tanu tudtán kívül lépett házasságra.

- TÓTH:** Nyakatekert okoskodás! Munkaszolgálatos voltam, nem lakodalmra tartogattak bennünket.
- GODÓ:** Figyelmeztetem!
- BUJÁKI:** Ön túl könnyen lobban.
- GODÓ:** A bíróság határozata bizonyítéknak fogadta el a személyi igazolványok bejegyzéseit, minthogy a házasságot általában házassági anyakönyvek alapján jegyezték és jegyzik be a személyi igazolványba.
- BOZÓ:** Vagy bemondásra.
- BUJÁKI:** Az jelezve lenne.
- GODÓ:** Felperes az alsófokú bíróság határozatát megfellebbezte és kérte állítása további bizonyítását. Ötoldalas új beadványában előbbi vallomásának nagy részét felülvizsgálta, illetve megváltoztatta.
- (A hallgatóság körében sugdolódzás, vitatkozás.)
- HEGELÜS:** És kérte a gyermekek nála való elhelyezését. Igaz?
- TÓTH:** Az első és legnagyobb kérésem. Szívem összeszorul, ha elhagyott kisfiamra gondolok.
- SUHAJDA:** Kisgyermekét használja eszközül, hogy az érzelmekre hasson. Micsoda apa!
- TÓTH:** Nem fejthetik ki érzéseiket, akiknek nincsenek érzéseik!
- SUHAJDA:** De vannak!
- TÓTH:** Álszent, hazug megjátszott érzélgősségek, a bizonyítékok helyett!
- BUJÁKI:** Az önfegyelem a művelt ember érénve!
- HEGELÜS:** Mindenképpen bírságot akarnak fizetni?
- GODÓ:** (Összerakja az iratokat és csak most fedezi fel, hogy az alperes azonos Ritával. Bujákihoz hajol és súg neki valamit.)
- BUJÁKI:** (Láthatólag igyekszik megnyugtatni Godót.)
- (A hallgatóság körében nyugtalan moraj.)
- BOZÓ:** Tisztelettel bejelentem... (A bírók nem figyelnek, hangosabban). Felperes újabb bejelentéssel kívánja elősegíteni a tisztelt bíróság munkáját és kéri zárt tárgyalás elrendelését.
- (Még nagyobb zúgás és moraj.)
- BUJÁKI:** Mit óhajt?
- BOZÓ:** Zárt tárgyalás kérünk.
- BUJÁKI:** Amíg a bíróság határoz, mindenki hagyja el a termet!
- (A terem kiürül, csak a bírók maradnak ott.)

4. jelenet

- BUJÁKI: Partiriunt montes, nascitur ridiculus mus. Vajúdnak a hegyek és mulatságos kiséger születik.
- GODÓ: Nem tehetek róla...
- BUJÁKI: Most adjatok tanácsot!
- GODÓ: Ilyen körülmények között nincs helyem a tanácsban.
- BUJÁKI: Napoljam el a tárgyalást? Mivel okoljam meg? Jelentsem ki, hogy alperes Godó úr ágyasa és, hogy Godó úr úgy gondolja...
- GODÓ: Alljak melléd és kezdjem el magamat Godó urazni. Mit ér, ha szidsz, ha sértegetsz?
- BUJÁKI: Kiadom a mérgemet.
- GODÓ: Olyan a fejem, mint egy napalm-bomba, amely nem akar felrobbanni.
- HEGELÜS: Van egy javaslatom.
- BUJÁKI: Végre.
- HEGELÜS: Igyunk meg valahol egy pohárka konyakot. Nagyon hűvös van itt.
- BUJÁKI: Om mani padme hum!
- HEGELÜS: Vagyis?
- BUJÁKI: (Godóhoz): Fordítsd le neki!
- GODÓ: Ó, te lótuszba foglalt ékesség!
- HEGELÜS: Most még ki is csúfoltok. Beszéljetek legalább magvarul.
- BUJÁKI: Megmondtam. Alperes Jani barátunk ismerőse.
- HEGELÜS: Ha nem rokona, nem számít.
- BUJÁKI: De rokona. Ő az, akit menyasszonyának nevezett.
- HEGELÜS: Akinek ma van a válópere?
- GODÓ: Azt hittem, hogy válóper. Most itt van.
- HEGELÜS: Értem a dilemát. Ha megtartjuk a tárgyalást, megint összeférhetetlenséget idézünk elő! Ha nem tartjuk meg, megmarad a tengeri kígyó nyaka.
- GODÓ: Ez az Anti mégsem buta gyerek!
- BUJÁKI: Megtiltom az ilyen hangot!
- GODÓ: Bo...
- BUJÁKI: (Közbeváág): És ne kérj bocsánatot!
- HORVÁTH: (Be):
- BUJÁKI: Üdvözöllek körünkben, elnök úr! (Bemutatja Hegedüst) Hegedüs kolléga, akit a forr..., az események idején inzultus ért (Bemutatja Godót) Godó kolléga, akit ma akartunk avatni.
- HORVÁTH: Örülök, hogy megismerhettek bennötöket... De miért függesztették fel...?

- HEGELÜS: Felperes védője zárt tárgyalást kért.
- HORVÁTH: Kapjatok az alkalmon! Nem szeretem, ha fasiszta újságírók szaglásznak a közelben.
- BUJÁKI: Hogy értsem ezt?
- HORVÁTH: Egy nyugatnémet és egy francia újságíró túlzott érdeklődést tanúsít a pör iránt. Nálam is jártak felvilágosításért.
- HEGELÜS: Hol vannak?
- HORVÁTH: Künn várakoznak... Nagyon csendes, Godó kolléga. Minden kezdet nehéz.
- BUJÁKI: Omne principium difficile.
- HORVÁTH: Igen. Így mondják latinul.
- GODÓ: Nehéz helyzetbe kerültem.
- HORVÁTH: (Csodálkozik): No.
- BUJÁKI: Elmondtam már, hogy a tárgyalás mielőbbi befejezéséből lelkiismereti kérdést csináltunk.
- HORVÁTH: Egyetértek...
- BUJÁKI: Csakhogy a tárgyalás megkezdése után derült ki...
- HEGELÜS: Alperes Jani menyasszonya.
- BUJÁKI: Engedd, hogy befejezzem! Az asszony Godó kolléga közeli ismerőse s úgy gondoltuk, ezek után nem vehet részt a tárgyalás munkájában.
- HORVÁTH: Én nem tartom olyan súlyosnak az esetet. Vidéki kisvárosból kerültem fel. Ott jóformán mindenkit ismertünk. Ezen az alapon egyetlen ítéletet sem hozhattunk volna.
- BUJÁKI: Csakhogy Godó kolléga...
- HORVÁTH: Érttem én. A bíró is ember, az sincs fából. Előfordult, hogy egy kollégánk kedvet kapott a tyúkhúsrá. Meglátogatta a csinos patikusnét. Hetek múlva a bíróságon találkoztak. A kolléga nyugodt lelkiismerettel mondta ki a válast, s a perköltséget a szép asszony nyakába varrta. A hálószoba is más, a tárgyalóterem is. A férfiakat az emgeli a gyengébb nem fölé, hogy a szeretkezésből ritkán csinálnak közügyet.
- GODÓ: Amikor hivatást választottam, eszményt állítottam magam elé.
- HORVÁTH: Minden kezdő fiatalember idealista. A köznek semmi kára nem származik abból, ha megakadályozzuk, hogy egy férfi és egy nő cañatokká marcangolják egymást.
- BUJÁKI: Én helyeslem Godó kolléga álláspontját.
- HORVÁTH: Akkor napoljátok el!
- BUJÁKI: Azt se tehetem.
- HORVÁTH: Állítsatok helyére más bírót!
- BUJÁKI: Nem ismeri az ügyet. Megint jöhet az elnapolás.

- HORVÁTH:** Nem értem miért ellenzitek akkor... Folytassátok a tárgyalást és beszéljétek rá felperest, hogy maradjon a válópernél.
- BUJÁKI:** Felperes tanult, értelmes ember. Csavaros esze gyorsan fog. Egyszer már elfogultsággal vádolta a bíróságot
- HEGELÜS:** Nagyon csendesen viselkedik.
- HORVÁTH:** Si fecisti, nega! Ha megtetted is, tagadd! Az asszony úgy sem fog dicsekedni vele! A német azt mondja: Maul halten und weiter dienen. (Az órájára néz). Mennem kell. Most teszek bemutatkozó látogatást a miniszternél. Mondjátok meg felperesnek, hogy tizenkét évi együttélés után illojális, tisztességtelen az eljárása.
- GODÓ:** Nem vállalhatom.
- HORVÁTH:** Mi pedig nem kényszeríthetnünk. Vagy vállalod, vagy elhalasztjátok... Ha visszajöttem, majd tájékoztattok... Mindenesetre gyorsan és megfontoltan határozatok. Vizontlításra! (El.)
- HEGELÜS:** Vizontlításra!
- (Kínos csend.)
- GODÓ:** Azt kívánjátok, hogy már a kezdet-kezdetén feladjam az elveimet?
- BUJÁKI:** Mundus vult decipi, ergo decipiantur. A világ azt akarja, hogy megcsaljuk tehát csaljuk meg.
- GODÓ:** (Bujákihoz): Utasíts! Parancsolj rám! Mondd hogy: így akarom, így parancsolom!
- BUJÁKI:** Nem tehetem.
- GODÓ:** (Lassan, mintha mázsás súlyokat cipelne, elindul és elfoglalja helyét.): Mért nem mondtál el mindent?
- BUJÁKI:** Mert szándékomat nem veszem komolyan
- HEGELÜS:** (Kiszól az ajtón) Pali bácsi! (Helyére megy!)
- KUPCSULIK:** (Be): Miért kiabál úgy? Nem vagyok süket.
- BUJÁKI:** A tárgyalást folytatjuk. Zárt tárgyalást tartunk. Felperes, alperes és védők bejöhetnek. Tanuk várakozzanak odakint
- KUPCSULIK:** (Az ajtóba áll): Zárt tárgyalás. A felek bejöhetnek, a tanuk kint várnak, a többi elmehet.
- (Beengedi Ritát. Suhajdát. Bozót.)
- BUJÁKI:** (Godóhoz): Van még tennivaló?
- GODÓ:** Nincs. Befejeztem.

5. jelenet

- BUJÁKI:** Mielőtt a bizonyítási eljárást megkezdenénk, a bíróság felhívja felperes figyelmét, hogy a személyi igazolványban található bejegyzés alapján lehetõnek tartjuk szabályos bontóper indítását. Minthogy az együttélésből két kisgyermekük is született, a gyermekek érdekében...

- BOZÓ: (Felpattan): Megbízom atyai kötelességeit elismeri, gyermekeiről a továbbiakban is gondoskodni kíván.
- BUJÁKI: Mégis emberesebb, szocialista honpolgárhoz méltóbb...
- BOZÓ: Alperes rászolgált, hogy ne viselhesse egy íónevű kutatómérnök nevét. Az eljárás minősége így egyik esetben sem jelenthet számára előnyt.
- BUJÁKI: Akkor is érzékenyen érinti a gyermekeket.
- BOZÓ: Bontópert csak házasságkötés esetében indíthatnánk. Házasság azonban nem kötött.
- BUJÁKI: Felperesnek teljesen mindegy, hogy milyen jogcímen...
- BOZÓ: Felperes ragaszkodik az igazsághoz. Minthogy bírói határozattal házasságot nem lehet létrehozni, a válóper indításához nincsen sem jogi, sem erkölcsi alap. Éppen ezért érthetetlen és indokolatlan, hogy a tényállás ismertetésénél említés nélkül hagyják felperes lelepező bejelentéseit.
- GODÓ: Tóth Gyula ötoldalas beadványát szükségtelen részletesen ismertetni, mert túlnyomórészt érzelmi elemeket tartalmaz és nem segíti elő a bizonyítást.
- TÓTH: Beadványomban megírtam, hogy alperes igazolványában több hamis bejegyzés szerepel. Lehet-e bizonyítéknak elfogadni olyan okmányt, amelyben hemzsegnek a hamisítások?
- SUHAJDA: Újabb rágalom!
- TÓTH: Mert Önök elfogadják! Becsatolom alperes születési anyakönyvi kivonatát. Ebből kiderül, hogy nem Munkácson született, hanem Rigában, keresztnéve nem Margaréta, hanem Ludmilla, édesanyja neve is más, mint a személyi igazolványban.
- GODÓ: Az Ön igazolványában milyen adatok szerepelnek?
- TÓTH: Természetesen a hamisak.
- GODÓ: Hogyan?
- TÓTH: Bemondás alapján. De a születési helye az én igazolványomban Kassa.
- BUJÁKI: Érthetetlen!
- TÓTH: Nekem azt mondta. S én annakidején a bejelentőlapra is azt írtam.
- HEGELÜS: De hát hol született tulajdonképpen?
- TÓTH: Rigában.
- HEGELÜS: Nagyon bonyolult.
- BUJÁKI: Üljenek le...! Elrendelem a bizonyítást.
- HEGELÜS: (Tóthhoz): Ön tehát fenntartja állításait?
- TÓTH: Természetesen.
- HEGELÜS: (Ritához) És Ön?
- SUHAJDA: Igenis kötöttek házasságot.
- TÓTH: Ami nem történt meg, azt nagyon nehéz bizonyítani. Én mégis bizonyítottam. És alperes?

- SUHAJDA: A személyi igazolvány bizonyíték.
- TÓTH: Az okirathamisításra!
- BUJÁKI: Alperes! Mi erről a véleménye?
- RITA: A férjem fasiszta tiszt volt. Együtt harcolt a németekkel.
- BUJÁKI: A hamis adatokról kérdezem.
- RITA: Ártatlan gyermekeket gyilkolt.
- BOZÓ: Tiltakozom! Ez aljas rágalmazás!
- BUJÁKI: A kérdésre feleljen!
- RITA: Így akar lejáratni, megsemmisíteni. Mert én antifasiszta vagyok.
- GODÓ: A személyi igazolvány hamis, vagy másé a születési anyakönyvi kivonat?
- RITA: Apám született Munkácson és tévedésből azt írták be.
- GODÓ: Miért nem figyelmeztette a tisztviselőt?
- RITA: Azt hittem, Magyarországon ez a szokás.
- BUJÁKI: De a férjének...
- BOZÓ: (Kijavítja) Élettársának.
- BUJÁKI: ...élettársának Kassát jegyezték be
- RITA: Ott meg édesanyám született.
- BUJÁKI: És a neve?
- RITA: Kettős nevem van, Margaréta és Ludmilla. Csak az egyiket írták be.
- HEGELÜS: Én már értem. Teljesen világos a dolog.
- TÓTH: Tőlem az okirat is kevés, alperestől a puszta szó is bizonyítéknak számít. (Hegedűshöz) Ő pedig érti.
- BUJÁKI: Figyelmeztetem!... A tanúk meghallgatása csak most következik... Hantos Benjámin!

6. jelenet

- BOZÓ: (Az ajtóhoz siet, kiszól): Hantos Benjámin!
- HANTOS: (Be): Jó napot kívánok!
- BUJÁKI: Fáradjon közelebb!... Egészen ide, az asztal elé... Figyelmeztetem, hogy csak a szintiszta igazat vallja, mert a Magyar Népköztársaság törvénye...
- HANTOS: Tudom, kéremszépen. (Zsebre nyúl). Itt az igazolványom. (Átnyújtja Bujákinak.)
- GODÓ: Nagyon otthonosan mozog.
- HANTOS: Már négyszer váltam. Engem minden asszony otthagyt, kéremszépen. Amikor megtudják, hogy légnyomásom volt, otthagynak.

- BUJÁKI: (Liktálja): Hantos János. Harmincöt éves, budapesti születésű borbély és fodrászkisiparos. (Hantoshoz) Tóth Gyula felperest ismeri? (Visszaadja az igazolványt).
- HANTOS: Ismerem, kéremszépen.
- BUJÁKI: Rokonságban, haragban nincsenek-e?
- HANTOS: Nem vagyunk, kéremszépen. Katonák voltunk, együtt.
- BUJÁKI: Mi volt a rangja akkor felperesnek?
- HANTOS: Hadapródőrmester.
- BUJÁKI: Hogyan kerültek Poznanba? Mondjon el mindent részletesen.
- HANTOS: Kéremszépen, én egy olyan légnyomást kaptam, hogy sokmindenre nem emlékszem.
- BUJÁKI: Ön milyen rangot viselt?
- HANTOS: Csicskás voltam. Tóth hadapród úr csicskása.
- HEGELŰS: A hadapród úr azt állítja, hogy munkaszolgálatosok voltak.
- HANTOS: Csak Poznanban lettünk azok. Illetve már Bécsben lesztek a fegyvereinket, csak tizenhat puskát hagytak. Minden vagonhoz egy puskát. Az őrségnek. Poznanban azt is elvették tőlünk, kéremszépen.
- BUJÁKI: És mit csináltak Poznanban?
- HANTOS: Melóztunk, kéremszépen.
- BUJÁKI: Tehát dolgoztak.
- HANTOS: Igen, kéremszépen. Először nagy gödröket ástunk a temető mellett, aztán lövészárkokat ástunk. Amikor meg a múzeumba vezényelték át bennünket, egész nap a követ fejtettük a főtéren.
- GODÓ: Mit kerestek a múzeumban?
- HANTOS: A múzeum pincéjében volt a szállásunk, kéremszépen.
- GODÓ: Tóth Gyula nős volt akkor, vagy nőtlen?
- HANTOS: Legényember volt, kéremszépen.
- BUJÁKI: Menyasszonya volt?
- HANTOS: Nem volt, kéremszépen.
- BUJÁKI: És nőismerőse?
- HANTOS: Az sok volt, kéremszépen.
- BUJÁKI: Kicsodák?
- HANTOS: Mindenféle. Sokféle nép gyűlt ott össze...
- BUJÁKI: Hol?
- HANTOS: Poznanban.
- GODÓ: De ha Önök munkaszolgálatosok voltak, akkor német őrség vigyázott...
- HANTOS: Igen, kéremszépen.
- GODÓ: Hogyan tudtak mégis nőkkel megismerkedni?

- HANTOS: Poznań akkor már Fesztung volt, kéremszépen.
- GODÓ: Tehát erőd .
- HANTOS: A civilek is velünk együtt melóztak, kéremszépen. Még a lá-gerekből is munkára hajtották, aki mozogni tudott.
- GODÓ: Alperest ismeri?
- HANTOS: (Csodálkozva néz): Kicsodát, kéremszépen?
- GODÓ: Tóth Gyula feleségét?
- BOZÓ: Élettársát!
- HANTOS: (Ritára néz): Liliant tetszik gondolni?
- BUJÁKI: Igen őt. A névre azonban rosszul emlékszik.
- HANTOS: Erre kivételesen határozottan emlékszem. Mindenki Liliannak hívta.
- BUJÁKI: (Ritához) Harmadik neve is van?
- RITA: A németek kereszteltek el Liliannak.
- HEGELŰS: (Hantoshoz): Ki az a mindenki?
- HANTOS: A század.
- HEGELŰS: Mindenki ismerte?
- HANTOS: Másfél hónapig lakott az első emeleten, Tóth elvtárrsal. Egészen, amíg a bomba telibetalálta a múzeumot, kéremszépen. Akkor kap-tam a légnyomást, mert éppen az udvaron a latrinán ültem, kéremszépen.
- BUJÁKI: Hogyan tudták becsempészni az épületbe?
- HANTOS: Tóth elvtárs nagyon értette. A múzeum udvarán nagy kőfal volt, kilazította a köveket és amikor bombáztak, kiment és hozta a nőket.
- BUJÁKI: Tud-e arról, hogy Tóth Gyula alperest elvette feleségül?
- HANTOS: Tudok, kéremszépen.
- BUJÁKI: Azt is tudja, hogy melyik napon volt az esküvő?
- HANTOS: Ezerkilencszáznegyvennégy Szilveszter napján.
- BUJÁKI: Nekem nincs több kérdésem. Van-e kérdése még a tanuhoz?
- GODÓ: Nincs.
- HEGELŰS: Minden világos.
- TÓTH: (Súg valamit ügyvédjének.)
- BOZÓ: Nekem van. Milyen viszonyban állt akkor Tóth Gyulával?
- HANTOS: Haverok voltunk. Elnézést kérek: jóbarátok, kéremszépen.
- BOZÓ: Sok ilyen jó barátja volt neki?
- HANTOS: Csak kettő, kéremszépen. Lépő László és én.

- BOZÓ: Remélhetőleg önöket hívta meg tanúnak a házasságkötéshez.
- HANTOS: Nem, kéremszépen.
- BOZÓ: Ha nem vett részt az aktuson, honnan tudja, hogy házasságot kötöttek?
- HANTOS: Liliantól, kéremszépen.
- BOZÓ: Mikor mesélte el?
- HANTOS: Tegnap este, kéremszépen. Mert amikor megkaptam az idézést, kezdtem nyomozni Tóth elvtárs címe után, de csak tegnap sikerült megtudnom. Elmentem a lakásra, de csak Lilian volt ott-hon és sírt, hogy Tóth elvtárs cserbenhagyta őt, meg a gyerekeket... Azután megkínált likőrrel, kéremszépen.
- BOZÓ: Köszönöm.
- BUJÁKI: Alperesnek van-e kérdése?
- TÓTH: Ha megengedik még én is...
- BUJÁKI: Tessék!
- TÓTH: Te nagyon szeretted Poznanban a kis Ingét, ő is téged. Mindketten házasságról álmodoztatok.
- GODÓ: Ez nem tartozik ide!
- TÓTH: (Nem zavartatja magát): Mért nem házasodtatok össze?
- HANTOS: Nem lehetett.
- TÓTH: De miért nem?
- HANTOS: Mert munkaszolgálatosok voltunk... Az őrség...
- TÓTH: Te is kijuthattál volna a kőfalon, a résen.
- HANTOS: Hogyne! Hogy elkapjanak a németek és kikössenek! Nem ettem meszet, kéremszépen.
- TÓTH: Csak ezt akartam.
- BUJÁKI: Alperes?
- SUHAJDA: A tanu vallotta, hogy tud a házasságról. Más kérdésem nincsen.
- BUJÁKI: Tóth Gyula soha nem beszélt önnek a házasságról?
- HANTOS: Soha, kéremszépen. A háború óta nem is találkoztunk.
- BUJÁKI: De ott kint Poznanban?
- HANTOS: Ott se, kéremszépen.
- BUJÁKI: Másfél hónapon át együtt éltek Liliannal, az emeleten. Valamit csak mondott az alperesről önnek.
- HANTOS: Mondott, kéremszépen.
- BUJÁKI: Ismételje meg! Mit mondott?
- HANTOS: Muszáj, kéremszépen?
- HEGEDŰS: A bíróság előtt nem szabad semmit eltitkolni!

- HANTOS: Azt mondta, kéremszépen, hogy ilyen tüzes macskával még az életben nem találkozott. Elnézést kérek, kéremszépen.
- BUJÁKI: Köszönöm. Eltávozhat.
- HANTOS: Jó napot kívánok! (EL.)
- BUJÁKI: Következőnek...
- KUPCSULIK: (Be) Ki lesz a következő?
- BUJÁKI: Kovács Mihály.
- KUPCSULIK: (Kiszól.) Kovács Mihály! (EL.)
- KOVÁCS: (Dühösen): Úgy látszik, nem volt még elég! Kezdek megint elől-ről! Ez már örökké így lesz? Tehetek én arról, hogy az apámnak malma volt?!
- BUJÁKI: Miért hangoskodik?
- KOVÁCS: Idebolondítják karácsony előtt az embert! Szombathelyről utaztam ide, semmi kedvem Pesten tölteni a karácsonyt. Én kivételesen szeretem a feleségemet és a gyermekeimet.
- BUJÁKI: Adja ide a személyi igazolványát!
- KOVÁCS: (Keresi) Ki fizeti meg a költségeimet? Szállodában aludtam, a gyorsvonat is...
- BUJÁKI: A költségeit megtérítjük.
- KOVÁCS: Semmi közöm (Tóth felé int) ehhez az úrhoz! (Végre megtalálja az igazolványt, átnyújtja Bujákinak). Én már Poznanban megmondtam, hogy nem fog vízszintesen meghalni.
- BOZÓ: Ön is légnyomást kapott?
- KOVÁCS: Velem ne gúnyolódjon! Éppen olyan dolgozó vagyok, mint maga.
- BUJÁKI: Csend legyen végre!
- KOVÁCS: Azt, hogy én itt lopom a napot, senki nem fizeti meg nekem.
- BUJÁKI: A napi keresetének megfelelő összeget is megkapja. De most már maradjon csendben. Még egy szó és megbírságolom.
- KOVÁCS: (Csendesebben). A türelemnek is van határa.
- BUJÁKI: (Diktálja). Kovács Mihály, 35 éves, sátorlajaujhelyi születésű, jelenleg gyári segédmunkás, Szombathelyen lakik...
- GODÓ: Hogyan került az ország egyik sarkából a másikba?
- KOVÁCS: Nem akartam úgy járni, mint apám. Megkapta a magáét szegény azért a kis darálómalomért. Pedig ő is csak örökölte... (Tóthra mutat). Ez is benne volt, hogy megverték az apámat.
- TÓTH: Ilyet soha nem tettem.
- BUJÁKI: Tehát haragban vannak?
- KOVÁCS: Már a katonaságnál szemembe mondta, hogy én osztályidegen vagyok. Ő meg internacionalista. Azt jelentette nála, az internacionalizmus, hogy nemcsak német nőket cipelt a szállásunkra, hanem dán, franciát, olaszt, még japánt is. De, aki hú maradt a feleségéhez, az neki osztályidegen...

- BUJÁKI:** (Tóthhoz): Önök jelentették be a tanut, ragaszkodnak-e a ki-hallgatáshoz?
- BOZÓ:** Nem ellenezzük. Ellenséges indulata a tényeket nem másíthatja meg.
- BUJÁKI:** (Kovácshez): Figyelmeztetem, hogy a hamis tanuzásért börtön jár.
- KOVÁCS:** Nekünk kétszeresen vigyáznunk kell a becsületre. A származás és frázispufogatás számunkra nem menlevél.
- GODÓ:** Tegye félre a sértődöttséget és tartózkodjon a politikai célzásoktól!
- BUJÁKI:** Ismeri a felperest?
- KOVÁCS:** Mint a rosszpénzt. A században minden tisztességes ember gyűlölte.
- BUJÁKI:** A bíróságot a szubjektív elemek nem érdeklik. Alperest is ismer-te?
- KOVÁCS:** Liliánt? Szerencsétlen nő! Tóth (gúnyosan) elvtárs tízezer márka spórolt pénzt csalt ki tőle. Azzal hitegette szegényt, hogy el-veszi feleségül...
- BUJÁKI:** És nem vette el?
- KOVÁCS:** Nem kötötte az orromra. Amikor az őrséget és a német parancs-nokokat lefegyverezték, engemet is bezártak a kapcsolóházba.
- BUJÁKI:** Ezt mért mondja el?
- KOVÁCS:** Tóth nem bízott bennem. Mindenki tudta, hogy felkelésre ké-szül a század, csak én nem.
- BUJÁKI:** Elvette-e felperes Liliánt?
- KOVÁCS:** Úgy bántak velünk, mint a hadifoglyokkal. Ott házasságot sen-ki nem köthetett. De Tóth rendszeresen kijárt a városba és soha nem fogták el.
- BUJÁKI:** Egyenesen válaszoljon! Elvehette, vagy nem?
- KOVÁCS:** Arra következtettem, hogy kapcsolatban állhat a németekkel. Aki pedig a németekkel jóba volt, annak mindent lehetett.
- TÓTH:** Úgyanolyan katona voltam, mint a többi.
- KOVÁCS:** Az egyenruha valóban egyforma volt. De a többi! A szív, a lélek...
- GODÓ:** Tóth Gyula együtt élt Liliannal. Ezt hogyan fogadták a többi bajtársak?
- KOVÁCS:** Sajnálták Liliánt, Tótn közben is hordozta be a nőket. Egyszer egy tízszemélyes szobából mindenkit kizavart, hogy a csehszlovák lakánkával egyedül maradjon.
- GODÓ:** Ilyen pontosan emlékszik a lány nevére?
- KOVÁCS:** Csinos, barna lány volt. Hasonlított a feleségemre...
- HEGELÜS:** Magának milyen rangja volt?
- KOVÁCS:** Hadapródőrmester.
- HEGELÜS:** Tehát egy rangjuk volt felperessel.

- KOVÁCS: Kikérem magamnak! Tóth csak karpaszománvos őrmester volt. Jegtalanul varrta fel az arany paszományt, neki csak zöld járt. Kapaszkodott az uborkafára. Kommunista is akkor lett már, amikor megbizonyosodott, hogy nincsen csodafegyver.
- (Felpattan): Az elveimet ne merje gyalázn! Éppúgy örököltem, mint apja a malmot.
- TÓTH:
- KOVÁCS: Most már tegezhetesz, megszűnt a kuláklista. Vagy szégvész egy munkással tegeződni?
- TÓTH: (Leül). Jó, hogy a kapcsolóházba zártunk.
- HEGEDŰS: Nincs több kérdésem.
- BUJÁKI: Felperesnek, vagy a védőnek?
- BOZÓ: Igen... Amikor megtudta, hogy Tóth Gyuláék ártalmatlanná tették a keretlegényeket és lelőttek egy német hadnagyot, a pálya-udvaron pedig harcba keveredtek egy német SS-különönítménnyel, még mindig hitt abban, hogy Tóth német bérenc?
- KOVÁCS: Nem értem a kérdést?
- BOZÓ: A németek Tóth Gyulát sebesülten elhurcolták s több kézrekerült bajtársával együtt halálra ítélték. Őnt a transzformátorházból kiengedték, s közölték, hogy támadóira, megszegyenítőire halál vár. Akkor még mindig fasisztabarátnak képzelte Tóthot?
- KOVÁCS: Akkor már nem.
- BOZÓ: A németek hogyan nyilatkoztak Tóth Gyuláról?
- KOVÁCS: Disznó kommunista!
- BOZÓ: Ezek szerint, ha még maga sem köthetett volna házasságot, akkor egy kommunista pláne nem.
- KOVÁCS: Én már akkor nős voltam.
- BOZÓ: Igen, de előbb azt vallotta, hogy hadifoglyok voltak, házasságot ott senki nem köthetett. Ezt vallotta, vagy nem? Jegyzőkönyvbe vették.
- KOVÁCS: Ez így is volt.
- BOZÓ: Köszönöm.
- BUJÁKI: Alperesnek vagy védőjének van-e kérdése a tanuhoz?
- SUHAJDA: Minthogy tanu vallotta, hogy Tóth rendszeresen kijárt a városba és a házasságkötés tényét nem cáfolta, sőt hangsúlyozta, hogy a bajtársak felperes erkölcsstelen magatartását házasságtörésnek, meg csalásnak minősítették, állításaink újabb bizonyítást nyertek. Kérdésem ennél fogva nincs.
- BUJÁKI: Megköszönöm részvételét. Eltávozhat.
- KOVÁCS: A költségeimet...
- BUJÁKI: (Lilire mutat): A kartársnőtől kap egy utalványt és a földszinti pénztár kifizeti.
- KOVÁCS: (Átveszi az utalványt és el.)
- RITA: (Utánafordul Kovácsnak). Végre egy rendes férfi.

- KUPCSULIK:** (Be): A következő?
- BUJÁKI:** Várjon egy kicsit! (Tóthoz) Felperes! Kérem, állion fel!
- TÓTH:** (Felemelkedik.)
- BUJÁKI:** Még mindig nem tartaná helyesebbnek...?
- TÓTH:** (Közbevág). Nem.
- BUJÁKI:** A gyermekei anyja. Nem mindegy, hogy elvált asszony lesz, vagy...
- TÓTA:** Teljesen mindegy. A gyermekek továbbra is a nevemet viselik.
- BUJÁKI:** Érthetetlen miért ragaszkodik annyira...
- TÓTH:** Az ügyvédem már megmagyarázta.
- BUJÁKI:** A tanuk nem valami elismerően és egyértelműen nyilatkoznak. De ha sikerülne is igazolnia állítását az okirathamisítást ön is...
- TÓTH:** Tudom.
- BUJÁKI:** Gondolja meg jól. Ha szükségesnek tartja, szünetet is...
- TÓTH:** Fölösleges... Tizenkét év óta nehezedik lelkemre ez a teher. Szabadulni akarok tőle.
- GODÓ:** Miért várt ennyit?
- TÓTH:** Olyan időben éltünk, hogy az igazság burokkba szorult, mint az embrió. Elérkezett az idő és világra kívánczik... A kor erőszakosan nehezedik ránk. Akkor titokra ösztönzött, most az igazat szorítja ki belőlünk. Önökből és az asszonybőrbe bújt kaméleonból is.
- BUJÁKI:** Tizenkét év után?
- TÓTH:** Jön olyan idő, hogy fel kell metszeni a fekélyt, ha gyógyulni akarunk...
- BUJÁKI:** Ön tudja... Üljön le! Javasolnak valamilyen sorrendet?
- BOZÓ:** Fontosnak tartanám Novák Sándor hajóskapitány és Várszegi Tihamér színművész kihallgatását. Novák az összeesküvésben futár-szerepet töltött be. Várszegi a magyar század tolmácsa volt.

7. jelenet

- BUJÁKI:** Várszegi Tihamér!
- KUPCSULIK:** Várszegi Tihamér! (El.)
- VÁRSZEGI:** (Be.)
- BUJÁKI:** Jöjjön kérem, egészen közel! Adja ide a személyi igazolványát... Köszönöm, (Diktálja) Várszegi Tihamér 35 éves, színművész, budapesti lakos, a szolnoki Szigligeti Színház tagja... Ismeri Tóth Gyula felperest?
- VÁRSZEGI:** Igen.

- BUJÁKI:** Mióta?
- VÁRSZEGI:** Negyvennégy szeptemberében osztották be a szakaszába, Győrben.
- BUJÁKI:** Haragban, rokonságban nincsenek?
- VÁRSZEGI:** Nem vagyunk.
- BUJÁKI:** És alperessel?
- VÁRSZEGI:** Őt csak Poznanban ismertem meg.
- BUJÁKI:** Mit tud felperes és alperes házasságáról?
- VÁRSZEGI:** Semmit.
- BUJÁKI:** Alperes állítása szerint 1944 Szilveszterén Poznanban házasságot kötöttek.
- VÁRSZEGI:** Azon a napon nem köthettek. Tóth Gyula egyébként még 1945. április 4-én is nőtlen volt.
- GODÓ:** Honnan tudja olyan biztosan?
- VÁRSZEGI:** Azon a szilveszteri napon az egész század fertőtlenítőbe vonult. Este hatig Tóth Gyulával egymás mellett ültünk a fürdő folyosóján egy rácsos fapadon. A ruhánkra vártunk!
- TÓTH:** (Hirtelen): Valóban.
- GODÓ:** (Tóthoz): Önnek ez biztos alibit jelenett volna, miért nem mondta eddig?
- TÓTH:** Egyik nap olyan volt, mint a másik. Most már emlékszem...
- GODÓ:** Mindenestre furcsa
- BUJÁKI:** És hat óra után?
- VÁRSZEGI:** Mi kaptuk meg egyedül a ruhát. A többieknek hajnali négyig ott kellett várniuk.
- BUJÁKI:** Tóth mikor ment el?
- VÁRSZEGI:** Onnan nem lehetett elmenni, csak megszökni. Együtt szöktünk meg.
- BUJÁKI:** Hová mentek? A városházára?
- VÁRSZEGI:** Volt a németeknek egy hatalmas nyilvános-háza. Oda mentünk.
- HEGEDŰS:** És mit csináltak ott?
- BUJÁKI:** (Feddően néz Hegedűsre): Erre nem köteles válaszolni.
- VÁRSZEGI:** Egy dán és egy francia nővel ültünk négyesben, a szalonban Beszélgettünk.
- GODÓ:** Nem tartja furcsának, hogy egy nyilvánosház szalonjába mennek?
- VÁRSZEGI:** Valóban furcsa. De még meglepőbb, hogy a Poznanban ott találkoztunk először tiszta és józan emberekkel. Eppen a prostituáltak között.

- HEGELÜS: Miről tudtak annyit beszélgetni?
- VÁRSZEGI: Tóth Gyulának már régen az volt a rögeszméje, hogy fegyvert kell szereznünk és át kell törnünk az orosz csapatokhoz. Ötletekkel dobálóztunk. A két lányt erőszakkal vitték oda a németek... Utálták a helyet, felajánlották segítségüket.
- GODÓ: Két tanu is vallotta, hogy felperes nőket hurcolt a szálláshelyükre és erőszakoskodott velük.
- EOZÓ: Erőszakról senki nem vallott.
- VÁRSZEGI: Azok a nők mind összekötők voltak. A fegyverek egy részét ők csempészték be.
- SUHAJDA: Ugy gondolja hogy elvtársak voltak és nem ágvastársak?
- VÁRSZEGI: Igen. Elvtársak voltak.
- BUJÁKI: A védők ne szóljanak közbe!
- GODÓ: Ezek szerint Szilveszterkor nem köthettek házasságot?
- VÁRSZEGI: Nem.
- GODÓ: Honnan veszi, hogy 1945. április 4-ig sem?
- VÁRSZEGI: Április 4-én, amikor meghallottuk, hogy Magyarországon deklarálták a békét, megkíséreltük a német front hátbátámadását és áttörését. Tóth közelharchan megsebesült, én egy német járőr karjába futottam. Egy pincében találkoztunk ismét. Már lehettünk úgy harmincan a századunkból. Délután ötkor egy német őrmester lekiáltott a pincébe, hogy este kilenckor kivégzés. Javasolta, hogy addig imádkozzunk.
- HEGELÜS: Erre mit tettek?
- VÁRSZEGI: Csak ketten értettünk németül Tóthtal. Megfogadtuk, hogy a többieknek nem szólunk. Mégis megtudták. A könnyeinkről, amelyeknek nem lehetett parancsolni. Fialatok voltunk és élni szerettünk volna. Nyolc óra tájban egy félkarú német hadnagy elvitt bennünket a múzeumba. Egész úton káromkodott, mert a szovjet parancsnokság mindegyikünkért száz német tús kivégzését helyezte kilátásba, ha a hajunk szála is meggörbül.
- BUJÁKI: A házasságról beszéljen!
- VÁRSZEGI: A múzeum-pincéjében Tóth a sok vérveszteségtől összeesett. Amikor magához tért, azt súgta a fülembe: „Vigváz, a pokrócom alatt levelet hagytam Liliannak. Az bizonyíték arra, hogy előre készültünk a felkelésre”. Akkor már a németek megkezdték a házkutatást. A cédulát sikerült megszereznem. Az állt rajta, németül: „Lilian! Én már a szovjet elvtársaknál biztonságban vagyok. Ha a válságos órában nem hagysz cserben, talán feleségül is vettek volna.”
- GODÓ: (Súg valamit Bujákinak.)
- BUJÁKI: (Bólint): A tanú foglaljon helyet!

- GODÓ: Alperes! Jöjjön ide, a bíróság elrendeli a kihallgatását. Figyelmeztetem, hogy a színtizta igazat vallja...
- RITA: (Lassan a bírói pulpitus elé megy): Igen.
- GODÓ: Még mindig fenntartja, hogy 1944. Szilveszter napján házasságra lépett Tóth Gyula kutatómérnökkel?
- RITA: Igen.
- GODÓ: Mondjon el mindent, részletesen. Mikor, hol, hogyan zailott le a házasságkötés?
- RITA: (Nagyon zavarban van): Reggel kilenckor, a Zimmer-strassze közelmében, egy házasságkötő-teremben. Beírtak bennünket egy nagykönyvbe.
- GODÓ: Kik voltak a tanuk?
- RITA: Katonák. A nevüket nem tudom.
- GODÓ: Miért nem kereste meg őket?
- RITA: Fróbáltam. Mind a kettő életét vesztette.
- GODÓ: Ezt kitől tudta meg?
- RITA: Egy Kovács nevű őrmester mesélte.
- GODÓ: Hol lakik az a Kovács?
- RITA: Nem tudom.
- GODÓ: Egyházi esküvőt is tartottak?
- RITA: Igen. A század tábori papja adta ránk áldását.
- TÓTH: Nem is volt papunk!
- GODÓ: Az anyakönyvvezető milyen nemzetiségű volt?
- RITA: Német.
- GODÓ: És a pap?
- RITA: Magyar.
- GODÓ: Ön a férjét beadványában Horthy-katonatisztnak nevezte. Milyen alapon?
- BOZÓ: Ennek semmi köze az ügyhöz!
- RITA: Mind fasiszta tisztak voltak! Összebeszéltek ellenem. Ki akarnak játszani! (A fejéhez kap) Rosszul vagyok.
- SUHAJDA: (Felugrik és átkarolja és a helyére vezeti Ritát.)
- RITA: (Leül és homlokát tenyerére támasztja.)
- GODÓ: Várszegi Tihamér!
- VÁRSZEGI: (Feláll, előre megy): Igen.

- GODÓ: Hallotta?
- VÁRSZEGI: Igen.
- GODÓ: Ön jó színész. De most nem a színpadon van.
- VÁRSZEGI: Lehet, hogy jó színész vagyok, de ez a nő sokkal jobb.
- BUJÁKI: Akar még mondani valamit?
- VÁRSZEGI: Nem.
- GODÓ: Mikor beszélt utoljára felperesed?
- VÁRSZEGI: 1945. április 4-én este. Engem társaimmal együtt börtönbe zártak. Tóth Gyulát kórházba vitték.
- GODÓ: Ezek szerint azt se tudta, hogy Tóth életben maradt-e?
- VÁRSZEGI: De tudtam. Bajtársaktól értesültem, hogy együtt él Liliannal. Néhány cikkét is olvastam és legutóbb a rádióban hallottam egy részletet az akadémiai székfoglaló beszédéből.
- GODÓ: Köszönöm.
- BUJÁKI: Nincs kérdésem.
- HEGELÛS: Nincs.
- BOZÓ: Nincs.
- SUHAJDA: Ön szerint alperes hol tartózkodott 1945. április 4-én?
- VÁRSZEGI: Azt ő tudná megmondani.
- SUHAJDA: Tehát nem tudja?
- VÁRSZEGI: Nem.
- SUHAJDA: Ezek szerint Tóth mellett tartózkodott.
- VÁRSZEGI: Ott semmiesetre sem.
- SUHAJDA: Köszönöm. Ennyi elég... Tisztelt bíróság, tekintettel alperes rosszullétére, kérem a tárgyalás elnapolását.
- BUJÁKI: Alperes elmehet. A tárgyalást folytatjuk.
- RITA: (Fogja a fejét és marad.)

8. jelenet

- HEGELÛS: A művész úr távozhat.
- BUJÁKI: Utalványt kap, s a pénztárban...
- VÁRSZEGI: Köszönöm. Nincsenek költségeim. (El.)
- KUPCSULIK: (Be.)
- BUJÁKI: Küldje be Novák Sándort!

- KUPCSULIK: Három lengyel úr vár kint.
- TÓTH: Kérem Vladimir Kruczkovszki egyetemi tanár kihallgatását. Miután a kórházból megszöktem, nála rejtőzködtem el. Poznan felszabadulása után az ő lakásán talált rám alperes. És kérem Krischik, poznani anyakönyvvezető meghallgatását, aki a nyilvántartásokról ad részletes felvilágosítást. A harmadik lengyel úr pedig azt fogja elmondani, hogyan került alperes Poznanba.
- BUJÁKI: Egyikőnk sem ért lengyelül.
- BOZÓ: Hiteles tolmácsról gondoskodtunk.
- BUJÁKI: Novák Sándort kérjük!
- KUPCSULIK: A lengyelekkel mit csináljak?
- BUJÁKI: Várjanak!
- KUPCSULIK: (Kiszól) Novák Sándor! (El.)
- SUHAJDA: A lengyel tanúk kihallgatását ellenzem!
- NOVÁK: (Be.)
- BUJÁKI: Majd később ellenezze?!... Kapitány úr, az igazolványát!
- NOVÁK: Igenis. (Odaadja.)
- BUJÁKI: Novák Sándor 35 éves hajóskapitány, gönyűi lakos.
- NOVÁK: Igenis.
- BUJÁKI: (Visszaadja az igazolványt): Nincs-e felperessel haragban, vagy rokonságban?
- NOVÁK: Bajtársam és elvtársam volt Poznanban.
- BUJÁKI: És alperes?
- NOVÁK: Vele is Poznanban hozott össze a balsors.
- BUJÁKI: Haragszik rá valamiért?
- NOVÁK: Csak megvetem. Az árulót nem gyűlöljük, hanem megvetjük.
- BUJÁKI: (Összeség Godóval és Hegedüssel.)
- GODÓ: Alperesnek van-e észrevétele?
- RITA: Engem nem érdekel.
- GODÓ: Tehát kihallgatását nem ellenzi?
- RITA: Nem.
- SUHAJDA: De ellenzi!
- BUJÁKI: Most mondta, alperes. Ön nem hall jól?

- SUHAJDA: Nagyon jól hallok. A tanú gyűlöli alperest, tehát vallomása nem lehet...
- NOVÁK: Mért nem lehet? Mit képzelsz?... Ki vagyok én?
- BUJÁKI: Alperes beleegyezett.
- SUHAJDA: Alperes beteg.
- BUJÁKI: Vitesse orvoshoz! Senki nem akadályozza meg.
- SUHAJDA: A tisztelt bíróság magatartása nélkülöz minden részvétet és humánusmot.
- BUJÁKI: A bíróság sértegetéséért ismételten és nyomatékosan rendreutasítom. (Novákhoz) Figyelmeztetem, hogy csakis a színtiszta igazat vallja...
- NOVÁK: Igenis... Felesküdtem.
- BUJÁKI: Honnan ismeri Tóth Gyulát?
- NOVÁK: A bajtársam volt. Igazi fain gyerek.
- BUJÁKI: Mikor ismerkedtek meg?
- NOVÁK: 1944. szeptemberében. Akkor alakult a Kóktél-század.
- HEGELÛS: Ki volt az a Kóktél?
- NOVÁK: (Névet): Csak mi neveztük úgy el. Össze volt kutyulva minden fajtából, mint a kóktél. Aki két év alatt nem esett el, nem került fogságba, azt mind oda osztották be.
- BUJÁKI: Hol történt mindez?
- NOVÁK: Cýrben. A tisztiskola udvarán.
- BUJÁKI: Hogyan jutottak Poznanba?
- NOVÁK: Egy este bevagoníroztak bennünket és meglepetésre reggel Bécsben ébredtünk.
- BUJÁKI: Önöket nem tájékoztatták?
- NOVÁK: Dehogya! Nekünk egészen mást mondtak.
- HEGELÛS: Nagyon elcsodálkozhattak...
- NOVÁK: Nekünk este még azt mondták, hogy Pécsre utazunk. A Pécsből Bécs lett. Még tréfálkoztunk is, hogy a masinista B-nek olvasta a P-betűt.
- BUJÁKI: Ez melyik hónapban volt?
- NOVÁK: Október végén, vagy november elején.
- BUJÁKI: Pontosabban nem tudná meghatározni?
- NOVÁK: Távol kerültünk a fronttól. Nem volt érdekes az időpont.
- BUJÁKI: Bécsben mennyit időztek?

NOVÁK: Mint a hatos villamos a Nemzetinél. Egyfolytában utaztunk Wroclawig. Csak Brünnben álltunk egy félórát, amíg a liberátorok kiszórták a szeretetcsomagot. Wroclawból gyalogmenettel tettük meg az utat Poznanig.

BUJÁKI: És Poznanban?

NOVÁK: Előbb egy baraktáborba vittek benünket. Tulajdonképpen német kaszárnya volt. Mi végeztük a piszkos munkát. WC-t takarítottunk, mosogattunk a konyhán. felszedtük a szemetet a Fritz-ek után, havat hánytunk. A padlót is mi súroltuk. Ilyenkor mindig azt szavaltuk: „Mit rákentek a századok, lemoszuk a gyalázatot”... Titokban pedig a szökést terveztük. Nyolcan felesküdtünk, hogy megmentjük a biztos haláltól a magyar századot. Tóth Gyulát neveztük ki vezérnek.

BUJÁKI: Mi volt az elképzelésük?

NOVÁK: A front rohamosan közeledett. A Fritzeken urrá lett a félelem. Arra gondoltunk, hogy fegyvert kérünk, hogy részt vehessünk (gúnyosan) a dicső Német Birodalom védelmében. Mert fegyver nélkül semmihez sem kezdhettünk. Ott még az általános iskolások is két pisztollyal és nagy Mauzerral jártak... Nem sikerült. Elárultak bennünket.

BUJÁKI: Kicsoda?

NOVÁK: Két beépített emberük volt a Fritz-eknek a századunkban. Amikor később a temető mellett a tömegsírt ástuk, mind a kettőt találat érte... Eltévedt golyók...

GODÓ: A lényegre térjen!

NOVÁK: Élet és halál. Ennél lényegesebb még a civiléletben sincs.

BUJÁKI: (Godóhoz): Hagyja, kolléga úr!... (Novákhoz) Mondja csak tovább, kérem!

NOVÁK: A Fritz-ek szagot kaptak. Még aznap éjjel a múzeum vasbeton-pincéjébe telepítették át a századot. Erős, bombabiztos pincék voltak, nehéz vasajtókkal. Nem panaszkodhattunk a figyelemre: tökéletesen vigyáztak a testi épségünkre. Az őrök a latrinára is úgy engedtek benünket, hogy egy közülük mindig géppisztollyal ügyelt, nehogy beleszédüljünk a pócegdörbe.

GODÓ: Ez igazán...

BUJÁKI: (Közbevág): Tóth hogyan ismerkedett meg alperessel?

NOVÁK: Kivel?

BUJÁKI: Liliannal?

NOVÁK: Hja? Az ember nincsen fából, s ha alágyújtanak megég... Lilian a német civilekkel járt követ fejteni. Ő is „török követ” volt, mint mi. Nem mondom, jó húsban volt és olyan kupolái voltak, mint a Bazilikának.

GODÓ: Nem kaszárnyában és nem tengerészek között van!

- NOVÁK: Szóval: (mutatja) olyan telt-karcsú nő volt, akit egészséges férfi első látásra megkíván, mint majom a kókuszdiót. Tóth is megkívánta. Pár nap múlva becsempészte a múzeumba. Ott éltek együtt, mint a galambok. Az első emeleten, az elszelelt múzeum-igazgató lakásán rendezkedtek be.
- BUJÁKI: Mi lett volna, ha a németek rájönnek?
- NOVÁK: Attól nem féltünk. Akkor már Poznant körülzárták a szovjet csapatok. Örökké hullt az áldás: ha nem bombáztak, akkor ágyúztak. A Fritz-ek meg semmi jószándékot nem mutattak, hogy éppen az idény végén hagyják ott a fogukat... Munkára is csak éjjel vittek bennünket.
- BUJÁKI: Ott éltek tehát együtt? Önnek mi volt erről a véleménye?
- NOVÁK: Nekem ez a nő nem tetszett. Nem azért, mert az előnyei és hátrányai kiválóak voltak. Az arcát se kellett újságpapírral letakarni...
- SUHAJDA: Felháborító!
- GODÓ: Válogassa meg a szavait!
- NOVÁK: Igenis... A szemében volt ennek a nőnek valami. Zavaros volt, mint májusban a Duna, Mondtam is Tóth elvtársnak: „Ebből a nőből semmi jót nem nézek ki. Meglásd, a végén még ő lesz a vesztünk”. És nem tévedtem.
- BUJÁKI: Nagyon rejtélyes...
- TÓTH: Ezt én sem értem.
- NOVÁK: Tóth elvtárs bizonyára elmondta, hogy én voltam az egyik szovjet összekötő. Minden héten egyszer átsétáltam a szovjet elvtársakhoz és vittem a jelentést: hol ástak be harckocsit, hová költözött át a parancsnokság. Pedig akkor már utcai harcok fo-
- HEGELŰS: És nem félt?
- NOVÁK: Először ketten mentünk át egy bunyevác fiúval. Az apáca-zárda mellett folytak a harcok, egy nyilegyenes sugárúton. Röpködtek a világító-rakéták, égtek az emeletes házak. Világosabb volt, mint nappal. S nekünk ott kellett átjutnunk, mert csak arrafelé ismerjük a járását.
- HEGELŰS: Honnan ismerték olyan jól?
- NOVÁK: Volt arra egy áruház. Két héttel azelőtt velünk ürtítették ki a Fritzek... Reggel fele értünk át. A bunyevác fiú idegsokkot kapott. A szovjet elvtársak tőlem is megkérdezték, vállalkozom-e újabb fuvarra. Szégyeltem nemet mondani. Attól kezdve úgy jártam-keltem a frontvonalon át, mintha a Marx-téren mennek át a zöld jelzésnél. Igaz, a szovjet elvtársak mindig jól előkészítették...
- BUJÁKI: Fogja rövidebbre! Szorítkozzan azokra a részletekre, amelyek felperes és alaperes viszonyára vonatkoznak!
- NOVÁK: Igenis... Április 4-e előtt két nappal megegyeztünk a szovjet elvtársakkal, hogy negyedikén áttörünk. Addigra ugyanis már

fegyvert is szereztünk. Ócska cseh mardályok voltak, de legalább puskának hívták őket... A nagyállomás pályaudvarát akkor már hirtelenjében beöltöztetett Volkstummännerek védték. Az öreg népfelkelők, amikor rájuk kiáltottam, hogy „nicht schießen!” — rögtön súlyba helyezték a puskájukat. Pedig az oroszoktól jöttem. Isten bizony egy szavamba került volna és leteszik a fegyvert

HEGELÜS:

Azt kellett volna mondani: „Adjátok meg magatokat!”

NOVÁK:

Éppen ezt nem akartam. Nekünk a szökéshez az lett volna a legjobb ha ezek az életüket féltő, jámbor öregek a helyükön maradnak. Megvigasztaltam őket, hogy a háború már nem soká tart és észrevétlenül visszaszöktem a múzeum pincéjébe. Szökés szerint Tóthnál jelentkeztem. Megegyeztünk, hogy negyedikén délig senkinek sem szólunk. Aznap, közvetlenül az ebéd után kihirdetjük a riadót. A rohambrigád lefegyverzi az őrséget és a német parancsnokokat. A többiek zárt rendben, mintha munkába mennének, kivonulnak a pályaudvarra.

BUJÁKI:

Éjjel jobb lett volna.

NOVÁK:

Mi is úgy gondoltuk. De a szovjet elvtársak ragaszkodtak hozzá, hogy tizennyolc óráig, tehát este hatig átérjünk. Elvégre ők ismerték a nagyobb stratégiai terveket. Nem sokat spekuláltunk rajta. Tóth elvtárs is csak nevetett és azt mondta: „Biztosan nem akarják a szovjet elvtársak, hogy kihűljön a vacsora.” Mert ha az öreg népfelkelők a helyükön maradnak... E minden másképpen történt, akár a detektívregényekben.

BUJÁKI:

Még mindig nem értem mi köze ennek a Tóth Gyula és Lillian kapcsolatához?

NOVÁK:

Nagyon sok. Amikor megfogadtuk, hogy senkinek se szólunk a haditervről, Tóth elvtárs a fejéhez kapott: „Mi lesz a kis Liliannal”? Próbáltam vigasztalni: „Olyan nő az” — mondtam — „hogy amíg így van és lepedő, addig a jég hátán is megél.”

SUHAJDA:

Tiltakozom!

BUJÁKI:

Erre ő mit felelt?

NOVÁK:

Kis híja, hogy meg nem ismerkedtem a tenyerével. Mikor megnyugodott, csendesesen azt mondta: „Nagyon megszoktam a gyereket.”

BUJÁKI:

Mást nem mondott?

NOVÁK:

De igen. Azt mondta: „Nagyon egy-hullámhosszon működünk az ágyban. Márpedig Sanyikám, a nő és a férfi viszonyában ez cseppet se mellékes”. S milyen igaza volt...

BUJÁKI:

A házasság nem került szóba?

NOVÁK:

Arról is beszéltünk. Megkérdeztem, elvonné-e feleségül.

BUJÁKI:

Mit szólt erre?

NOVÁK:

„Nagyon meggondolnám, Sanyikám!” Meg is magyarázta miért: „Ugy csapódott hozzánk, mint egy kis ázott veréb. Mindegy volt neki, hová, csak tető legyen a feje fölött. Eddig én ápoltam, hát

- GODÓ: nekem hízeleg. De ez még nem szerelem.”
Az eljárás nem ad jogi alapot ahhoz, hogy kíméletlenül vájkáljunk két ember bizalmas magánügyében!
- NOVÁK: Kérdeztek és én válaszoltam.
- BUJÁKI: Ön szerint akkor Tóth még nem vette el?
- BOZÓ: Soha nem vette el!
- NOVÁK: Annyira nem vesztette el a fejét. Meg hát, ha akarta volna sem...
- GODÓ: Ön valami miatt neheztel alperesre. Kitetszik gúnyos megjegyzéseiből is...
- NOVÁK: Lehet, hogy ma tréfásan hangzik, de akkor nem babra ment a játék... Okom van rá, ha neheztelek!
- GODÓ: Mi oka lehet? De csak röviden!
- BOZÓ: Úgy érzem, a tanu korlátozása megnehezíti a bizonyítást.
- BUJÁKI: (Godóhoz) Hagyja beszélni, kolléga!
- NOVÁK: Folytassam?
- SUHAJDA: A tanu vallomása csak hangulatkeltésre alkalmas. Elfogultsága nyilvánvaló...
- BUJÁKI: A tanu meghallgatását szükségesnek tartjuk... Mi történt azután?
- SUHAJDA: Tiltakozásom kérem jegyzőkönybe venni!
- RITA: Úgy hazudik, mintha könyvből olvasná!
- NOVÁK: Nem fogják be a számat. Akkor is kimondom: mindennek Lilian az oka. Mindennek!
- SUHAJDA: Alaptalan hangulatkeltés!
- BUJÁKI: Hagyják a tanut beszélni!
- NOVÁK: Megmondtam Tóth elvtársnak, ne szóljon Liliannak sem. Ha titok, akkor Lilianra is vonatkozik. Tiltakozott. Azzal érvelt, hogy Lilian nem érintkezik senkivel! Meg, hogy az oroszokhoz Liliant is át akarja vinni magával. Ezen nagyon összevesztünk, Tóth elvtárs nem hallgatott rám. Harmadikán Lilian észrevétlenül eltűnt a szállásunkról és negyedikén az öreg népfelkelők helyett válogatott SS-banditák fogadtak bennünket. Olyan zárótűzet kaptunk, hogy heten nyomban elterültek. A sínek között, a lövészárokból öltre mentünk. Még láttam, hogy Tóth elvtárs felbukik és egy nyálas Fritz a hajánál fogva a parancsnoki bunker felé húzódik. Lilian elárulta a haditervet.
- TÓTH: Félreértés! A véletlenek játéka!
- NOVÁK: (Tóth-hoz) Ő a gyilkosod! Majdnem otthagytad a fogad miatt.

- SUHAJDA: Gyalázat! Összeesküvés egy anya ellen!
- RITA: Rosszul vagyok.
- GODÓ: Jól megszerkesztett vallomás volt. Kár, hogy nem igaz!
- NOVÁK: Ilyet nem lehet kitalálni. Különben sem tűröm!...
- BUJÁKI: Godó kolléga, fékezze indulatait!
- TÓTH: (Felpattan) Godó?... Godó János?
- BOZÓ: Igen. Úgy hívják.
- TÓTH: Lilian szeretője!... Védi a szeretőjét, bíró úr?
(Nagy hangzavar, Hegedüs és két védő egyszerre beszél)
- BUJÁKI: Szilencium! Ez súlyos vád!
- TÓTH: Három hónapja rendszeresen feljár a lakására! Ilyen módszerekkel?...
- BUJÁKI: Négyszáz forintba megbírságolom!
- TÓTH: A bírság nem mossa le a gyalázatot. Ilyen hát a híres független bíróság?!...
- SUHAJDA: Lázítás! Gyalázkodás!
- BUJÁKI: Szilencium! Godó kolléga nyilatkozzék!
- GODÓ: Alperest nem ismerem. Ön összetéveszt valakivel.
- TÓTA: Ön lakik a Paulai utcában?
- EOZÓ: Ott lakik.
- TÓTA: A házfelügyelő mindent elmondott.
- SUHAJDA: Aljas rágalmazás! Most már látja a tisztelt bíróság...
- TÓTH: Géppel írt névtelen levelet kaptam. És minden igaz.
- BUJÁKI: Hiszen nem is ismerik egymást. (Ritához) Alperes nyilatkozzon!
- RITA: (Határozottan Bujáki elé áll, már nem mímeli a beteget, inkább elszánt, mint egy nőstény-tigris): A szeretője vagyok. Hórapok óta élünk együtt, mint a férfi és a feleség. (Főlényes, gonosz mosoly, az arcán, győztesen kerdozza körül tekintetét). Ez az igazság.
- BUJÁKI: (Lehajtja a fejét): Sic erat in fatis. A sors akarta így

(A színpad elsötétül.)

9. jelenet

(A tárgyalóteremben egyedül Godó János tartózkodik.)

- GODÓ:** (Oldalazva ül a vádlottak padján, a karfára támaszkodik, feje le-
hajtván, mintha aludna.)
- KUPCSULIK:** (Be. Négy széket vinne ki egyszerre. Közben észreveszi Godót):
Most vihetem kifelé... Megmondtam előre. Volt értelme a siet-
ségnek? A tanácselnök úr Hegedűs bíró úrral majdnem hajba-
kapott. Az új elnök toporzékol, az újságírók csámcsognak. Ugy
rámszálltak, mint mézre a legyek. Az egyik ezer dollárt ígért, ha
kinyitom a számat...
(Legyint elindul kifelé a négy székekkel.)
- LILI:** (Be. Majdnem összeütközik Kupcsulikkal, de nem tér ki. Az asz-
talhoz megy és kezdi összerámolni az iratokat.)
- KUPCSULIK:** (Újra bejön): Felnőtt emberek! Felnőtt diplomás emberek! Mit
várjon az ember mástól. (Ismét kézbevesz két-két széket). Mind-
járt szenteste lesz. Mikor jutok ki Sashalomra? (Lili már távozni
készül). Én azt mondom Lilike, menjünk haza. Megvár bennünket
a munka meg a rendetlenség ünnep után is.
- LILI:** (Szótlanul, mint aki nem lát, nem hall, kimegy.)
- KUPCSULIK:** (Leteszi kezéből a székeket): Ha maga is úgy mondja. (Kifelé in-
dul, az ajtó közelében megfordul.): Kellemes karácsonyi ünnepe-
ket, bíró úr! (El.)
- RITA:** (Óvatosan belopakodik, odalibeg Godóhoz, beletúr a férfi hajába.
egy ideig simogatja.): Haragszol? Janika, ne bánkódjál! (A követ-
kező monológ alatt széles területen mozog, a dobogóra is felmegy,
rövid időre az elnöki székbe is beül, az ablakhoz megy és ki-
felé bámul stb.) Mi háborított fel? Az, hogy megmondtam az
igazat? Tehetek róla, hogy nem tudok hazudni? Nagyon sajnálom,
hogy éppen az első komoly tárgyalásodon... Hidd el, úgyszólván ki-
derült volna. Jobb, ha előbb túlesünk rajta. Annvi hazugság
elhangzott ma, én nem tudtam... Te se tisztelnél, hogyha ha-
zudnék neked. (Sértődötten) Úgy látom, többet jelent a presztizs
számodra, mint a viszonyunk tisztasága. Tán szegyeled is... Hogy
képzelted? Hogy örökké bujkálni fogunk. Soha egy színház, vagy
mozi? Soha nem sétálunk végig a Dunakorzón? Te lenézel engem.
Csak azt látod, hogy pénztárosnő vagyok egy Józsefvárosi lebúj-
ban. De én öt nyelven írok és olvasok. Bejártam fél Európát. Ne-
kem igényeim vannak. Mit képzelsz? Nekem egy kezdő bíróska
olyan nagy eset? A férjem sem akar ki. Ismerik a nevét kül-
földön is... Csak a kisujjamat kellene kinyújtani és valamelyik
diplomata felesége lehetnék. Tudd meg, a múltkor egy maharadzsa
érdeklődött utánam. Egy valódi maharadzsa. De
én öntudatos nő vagyok. Én csakis a szívemre hallgatok.
(Hisztériásan). Most mért hallgatsz? Mért nem szólsz valamit...?
A szívem. Jaj a szívem! Egy pohár vizet gyorsan. Elájulok!
Ah-ah...! (Gorombán). Most már megismertelek. Önző pimasz
kölyök vagy. Töled fel is fordulhatok! Az ágyban jó voltam
ugye? Ott hízelegetél. Aliás szélhámós! (Szomorúan). Ne kínozz.
Janika! (sír). Ezt érdemeltem? Már elfelejtetted az együtt töltött
napokat? Legváltél. Látod, hogy nem tudok élni nélküled... Há-
lából átgázolsz rajtam. Ha szeretet nincs benned, szánalom azért
lehetne. (Lemondóan). Nem bánom. Felnőtt és okos emberek
vagyunk mindketten. Bele kell nyugodnunk, hogy csak kaland
volt. Tartalmatlan, olcsó kis kaland. Kezet fogunk még egyszer.
Boldog karácsonyt kívánunk, az egyik megy jobbra, a másik

balra, Nem ez lesz az első eset, A szívünk egy kicsit fájni fog... (Túlfűtött hangon, tele ragaszkodással): Nem! Én nem tudok elválni tőled. Úgy élni, hogy te másra gondolj, mással jársz! Te nem hagyhatasz cserben engem! Te más vagy, mint a férjem. Azt szerettem meg benned. Végre megtaláltalak. S most másnak adjalak? Nem, Amíg élsz, te nem szabadulsz tőlem. Veled leszek mindig. S ha tér és idő elválaszt, akkor benne leszek az agytekervényedben, a szíved kamrájában. (Lelkes örömmel) Hiszen te szeretsz. Mindennap elmondtad százszor. Te pedig nem tudsz hazudni. Hogy remegett a szád, amikor le kellett tagadnod, hogy ismersz. Látszott mennyire vívódsz. Te most is vívódsz, Janika. Azért vívódsz, mert nagyon szeretsz. (Teljesen nyugodtan, mintha eddig nem is beszélt volna, mintha most szólalna meg először). Hol töltöd a karácsonyt?

- GODÓ:** (Felnéz): Nem tudom.
- RITA:** Utazz haza, édesanyádhoz!
- GODÓ:** Ma adtam fel a levelet, hogy nem mehetek.
- RITA:** Enyire szeretsz? A karácsonyt is velem akartad tölteni. Te édes kicsi gyerek!... Utazz haza! Én is elutazom. Hosszabb időre. Pár hétre. Ha szeretsz, megvársz... Visszajövök hozzád, Janika!
- RIPORTER:** (Be). Was ist los, Ludmilla? Komm schnell!...
- RITA:** Ein Moment.
- RIPORTER:** Los-los!
- RITA:** (Godóhoz) Várj meg, Janika. (Az ajtóból még visszaszól.) Várj! (Riporsterrel el.)
- GODÓ:** (A karfára hajtja újból a fejét.)
- ÁRUS:** (Be): Szép karácsonyfadíszeket tessék!
- GODÓ:** (Nem mozdul.)
- ÁRUS:** Gyertya? Csillagszóró?

(F Ü G G Ö N Y !)